

Seurantaa ja vuoropuhelua nuoria koskevaan päätöksentekoon

Elokuussa 2021 Suomessa tehtiin nuoriso- ja koulutuspoliittisesti merkittävä ja laajamittainen uudistus, kun nuorten oppivelvollisuutta jatkettiin aiemmasta 16 ikävuodesta 18 vuoteen saakka. Vauhdikkaasti toteutetusta poliittisesta uudistuksesta käytetään yleisessä keskustelussa nimiä oppivelvollisuuden laajentaminen tai laajennettu oppivelvollisuus. Keskeisiä muutoksia, joita koulua käyvät nuoret ovat saattaneet uudistuksen myötä kohdata, ovat toisen asteen koulutuksen maksuttomuuden lisäksi ainakin opinto-ohjauksen vahvistaminen sekä peruskoulun ja toisen asteen välisen nivelvaiheen koulutusten yhdistämiset ja uudelleenjärjestelyt.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ympärillä on julkisuudessa ja tutkimuksen parissa käyty keskustelua siitä, kuinka paljon ja syvällisesti nuoria ennätettiin ja haluttiin kuulla nopeasti toteutetun muutoksen tiimoilta. Ennen lain voimaantuloa esitettiin kritiikkiä siitä, että niin oppivelvollisuuden laajentaminen kuin muutkin nuorten elämään vaikuttavat viimeaikaiset koulutuspoliittiset muutokset (esimerkiksi korkeakouluasteen hakujärjestelmän muutos ja ensikertalaiskiintiöt) tullaan toteuttamaan liian nopeasti ja ilman pilottikokeiluja, jolloin niiden seuraukset voivat olla yllättäviä tai jopa vastakkaisia niille asetettujen tavoitteiden kanssa. Valitettavasti tämä tendenssi nuorten näkökulmien ohittamisesta on jatkunut myös tällä hallituskaudella. Juuri julkaistuu Nuorisobarometriin pohjautuvat (Happonen & Kiilakoski 2025) Valtion nuorisoneuvoston politiikkasuositukset korostavat, että kaikessa nuoria koskevassa päätöksenteossa tulee tehdä nuorivaikutusten arviointi. Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden tarkastelua ei saa enää ohittaa poliittisessa päätöksenteossa.

Tässä numerossa julkaistussa juhlapuheessaan Nuorisotutkimusseuran tutkimusprofessori **Sofia Laine** ottaa esille myös nuorilta itseltään tulevan toiveen käydä nykyistä huomattavasti enemmän vuoropuhelua niin tutkijoiden kuin päätöksentekijöidenkin kanssa; nuorten toiveena on tulla kuulluksi ja kutsutuksi mukaan heitä koskettavien asioiden ratkomiseen. Myös tuore Nuorisobarometri (Happonen & Kiilakoski 2025, 7) tekee näkyväksi sen, että nuoret ovat aiempaa kiinnostuneempia yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja osallistumisesta. Tähän numeroon katsauksen kirjoittaneet **Elina Weckström**, **Kati Honkanen** ja **Reetta Kalliomeri** haluavat oman tekstinsä myötä lisätä ymmärrystä siitä, millä tavalla nuoret määrittelevät osallisuutta, mitä osallisuus heille merkitsee ja millaiset tekijät edistävät tai estävät heidän osallisuutensa toteutumista. Kirjoittajat tuovat esiin, että arkiset kohtaamiset ovat nuorille merkityksellisiä ja ohitetuksi tuleminen tekee kipeää, mutta nuoret ovat myös valmiita kantamaan vastuuta omalla toiminnallaan yhteisön hyvinvoinnista ja ovat aktiivisia myönteisen tunnistamisen toimijoita.

Käsillä olevan lehden vertaisarvioiduissa artikkeleissa laajennettuun oppivelvollisuuteen kytkeytyviä aihepiirejä tarkastellaan monipuolisesti – ja vastataan samalla tiedontarpeeseen käsitellä kriittisesti nuoriin kohdistuvia koulutuspoliittisia uudistuksia. **Tuula Komulainen**, **Annukka Tapani** ja **Teija Koskela** analysoivat artikkelissaan terapeuttisen diskurssin rakentumista laajennettua oppivelvollisuutta koskevissa *Helsingin Sanomien* lehtikirjoituksissa vuosilta 2019–2021; ajalta, jolloin lakia valmisteltiin ja se pantiin toimeen. Keskeinen tulos artikkelissa on se, että mediateksteissä korostuu terapeuttinen diskurssi, jonka keskiössä on yksilölähtöinen

puhe nuorista ja heidän ongelmistaan sekä tuen tarpeistaan. Oppivelvollisuuden laajentamista koskevissa mediateksteissä ovat äänessä pääosin yhteiskunnan eri alueiden ja alojen asiantuntijat, kun taas nuoret, heidän huoltajansa ja aihepiiriä tuntevat tutkijat rajautuvat syrjemmälle. Kirjoittajat nostavat kiintoisasti esiin, kuinka mediateksteistä tulkitsemassaan ”terapeuttisessa diskurssissa rakentuu mielenkiintoinen jännite yhtäältä samanaikaisen välittämispuheen ja toisaalta yksilön elämään puuttumisen välille”, ja loppupäätelmissään he peräänkuuluttavat nuorten ääniä mukaan keskusteluun.

Hanna Lonka, **Anne-Mari Souto** ja **Sanna Vehviläinen** puolestaan tarkastelevat artikkelissaan tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta saaneiden 9.-luokkalaisten nuorten näkökulmista tätä uutta opinto-ohjauksen muotoa. Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä eduskunta sääti uuden lain, jolla koulut velvoitettiin tarjoamaan tehostettua oppilaanohjausta sitä tarvitseville oppilaille (Perusopetuslaki 11 a §). Artikkelin keskiössä on kysymys siitä, miten saatu tehostettu ohjaus tukee nuorten koulutusvalintojen prosessointia peruskoulun päättyessä suhteessa kunkin nuoren toimintahorisonttiin ja sen sosiaalisiin ja yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin. Komulaisen, Tapanin ja Koskelan artikkelin kanssa yhteneväisesti tässäkin artikkelissa kiinnostava havainto on se, että ohjauksessa tuntuu painottuvan nuoren kiinnostuksen kohteista nousevien koulutusvaihtoehtojen käsittely, mikä on omiaan vahvistamaan nuorten mielikuvia siitä, että opinto-ohjauksessa keskustellaan (ainoastaan) kouluun liittyvistä yksilölähtöisistä asioista. Sen sijaan esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin ja eroihin, kiusaamiseen, syrjintään tai rasismiin liittyvistä ulottuvuuksista ei opinto-ohjauksessa keskustella, vaikka ne usein määrittävätkin isosti kullekin mahdollisten toimintahorisonttien muotoutumista.

Edellä kirjoitimme, että oppivelvollisuuden laajentamiseen on liittynyt koko joukko toimia, joilla on pyritty tukemaan nuorten koulutuspoluilla pysymistä ja erityisesti opiskelu- ja uravalintojen tekemistä. Näihin teemoihin liittyen **Merja Viljanen**, **Inkeri Rissanen** ja **Elina Kuusisto** tutkivat artikkelissaan, millaisia elämänpäämääriä joukko 19-vuotiaita pirkanmaalaisnuoria tunnistaa itsellään olevan ja miten he jäsentävät näiden elämänpäämääriensä rakentumista. Artikkelin tuloksina kirjoittajat esittävät kolme erilaista tapaa jäsentää elämänpäämääriä ja niiden rakentumista: tekijöiden aktiivinen, erilaisina tavoitteellisina tekoina ja kokeiluina näyttäytyvä toiminta; pohdiskelijoiden reflektoiden ja ystävien ja perheen kanssa keskustellen muotoutuva toiminta; ja odottelijoiden asioiden sattumanvaraista selkiytymistä passiivisemmin odotteleva toiminta.

Yli tässä numerossa jatketaan *Nuorisotutkimus*-lehden kahdessa aiemmassa numerossa aloitettua moniäänistä keskustelua nuorten digipelaamisen erilaisista puolista ja huolista **Lasse Siuralan** vastineen sekä siihen laaditun **Mikko Meriläisen** ja **Maria Ruotsalaisen** vastineen voimin. Tekstit tuovat arvokkaita näkökulmia digipelaamista koskevaan keskusteluun aiheen monipuolisen tarkastelun avulla valottaen tämän lisäksi aiheita myös tietoteoreettisista, tutkimusmetodologisista sekä nuoriso- ja yhteiskuntapoliittisista näkökulmista. Tässä numerossa julkaistaan myös **Riikka Oittisen** väitöskirja nuorten eriytyvistä arkitodellisuuksista.

Päätoimittajat

Anna-Maija Niemi ja **Anne-Mari Souto**

Lähteet

Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (toim.) (2025) *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024*. Nuorisotutkimusseuran julkaisu 251, verkkojulkaisu 189 & Valtion nuorisoneuvoston julkaisu 78.